

Szabó Károly¹

Az OSINT – Gondolatok a tevékenységről és az alkalmazás közegéről

OSINT – Thoughts about the Activity and the Medium of Application

A világunkat elárasztó adat- és információmennyiség célirányos monitorozására és kutatására aligha lenne lehetőség a nyílt forrásból származó információgyűjtés nélkül. A nemzetbiztonsági szolgálatok eszköztárában az OSINT² egyre inkább meghatározó szerepet tölt be. A tanulmány az OSINT felhasználásának és a módszer alkalmazásának néhány jellemzőjét kívánja bemutatni, elsősorban a hazai nemzetbiztonsági sajtóosságok szemszögéből. A szerző meggyőződése szerint a módszerrel kapcsolatos elméleti és gyakorlati vizsgálódás egyre időszerűbb, különös tekintettel a magyar nemzetbiztonsági rendszer eszköztárába történő beillesztése, harmonizálása kapcsán. Az írás ennek kérdéskörét vizsgálja.

Kulcsszavak: OSINT, nemzetbiztonsági tevékenység, a titkos információgyűjtés eszközei és módszerei

Targeted monitoring and research of the amount of data and information that flood our world would hardly be possible without gathering information from open source. OSINT plays an increasingly important role in the toolbox of national security services. This study aims to present some of the features of OSINT and the application of its method, primarily from the point of view of the domestic national security aspects. The author is convinced that the theoretical and practical examination of the method is more and more relevant, especially in connection with its integration and harmonisation into the Hungarian national security system. This paper examines the above mentioned issue.

Keywords: OSINT, national security activities, tools and methods for gathering secret information

¹ Szabó Károly ezredes, tanársegéd, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Nemzetbiztonsági Intézet; doktorandusz, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. ORCID-azonosító: 0000-0002-9177-6351.

² Open Source Intelligence – szűkebb értelemben nyílt forrású hírszerzés; a hazai, nem a forrásalapú megközelítés alapján szerveződő struktúrában nyílt forrású információgyűjtés, információszerzés, illetve adatszerezés; összességében olyan információ megszerzésére irányul, amely legálisan – bárki által – hozzáférhető.

Bevezetés

A 21. század második évtizedének végén a biztonság garantálásáért és megőrzéséért folytatott küzdelemben már nem egyszerűen csak az adatok, az információk és az ismeretek rendelkezésre állása a meghatározó, hanem leginkább az abból kinyerhető tudás áll a középpontban. A tudás megszerzésében az emberi gondolkodás mellett meghatározó szerepet játszanak az innovatív technológiák is. A nyílt forrásokból hozzáférhető ismerethalmaz dinamikusan változik, tartalmi sokszínűségét és mennyiségi bővülését egy egyre gyorsuló és exponenciálisan növekvő folyamat jellemzi.

A számottevő mértékben növekvő információmennyiség és a hozzá kapcsolódó források kezelése elsősorban technikai oldalon jelent komoly kihívást az információk feldolgozásában. Az ilyen forrásból megszerzhető ismeretek kezelése egyre nagyobb kapacitásokat igényel a célzott feldolgozást végző szereplőknél, így a nemzetbiztonsági szolgálatoknál is.³ Az információs robbanás, valamint a vele párhuzamosan bekövetkezett informatikai forradalom, az internet működése és gyors elterjedése szükségessé tette az OSINT (Open Source Intelligence – nyílt forrásból származó információszerzés) eljárásainak és rendszerének kidolgozását, folyamatos fejlesztését.⁴ Ahhoz, hogy ezzel a fejlődési ütemmel lépést lehessen tartani, a nemzetbiztonsági elmélet gondozásában közreműködőknek a szakmai tudásbázis megőrzése mellett gondot kell fordítania annak bővítésére is.

A nemzetbiztonsági rendszer sikeres működéséhez a rendelkezésre álló eszközök és módszerek alkalmazási sokoldalúsága járul hozzá leginkább. Ez a nyílt forrásból származó információk felhasználására is igaz. Az OSINT megismerésére, így a módszerhez kapcsolódó ismeretek rendszerezésére, elsősorban az alkalmazás gyakorlata, a tapasztalatszerzés ad lehetőséget, hiszen ezen a területen az elmélet gyakorta „lépeshátrányban” van a praxissal szemben. Szinte közhely, hogy az OSINT gyakorlati alkalmazása általában megelőzi az elméletet. Az OSINT-tal kapcsolatos szakmaelméleti kérdésekben történő eligazodásban ezenkívül a nemzetközi kitekintések nyújthatnak segítséget. Itt sem egyértelmű azonban a helyzet.

Annak ellenére, hogy az OSINT rendkívül kurrens tudományos kutatási területté vált, mind a mai napig nem alakult ki a nemzetközileg elismert és elfogadott, szten-derd fogalomrendszere. Ebben a tekintetben a hazai, a témával foglalkozó irodalom is számos fogalmi változattal dolgozik.⁵ Ezek feldolgozása is alapját képezhetné egy külön tanulmánynak. Ami a nemzetközi szinten is mutatja a téma egységes keretekben történő feldolgozásának nehézségeit, hogy a szabályozók és útmutatások terén meghatározó befolyással rendelkező NATO⁶ a mai napig adós az évek óta kidolgozás alatt álló OSINT-doktrínával. Azt ugyanakkor senki nem vitatja, hogy az OSINT ma már szinte minden vezetési szinten a napi eljárások szerves része, a döntéshozatal nélkülözhetetlen forrása.⁷

³ DOBÁK 2017.

⁴ VIDA 2013a.

⁵ VIDA 2013a.

⁶ Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (angolul North Atlantic Treaty Organisation – NATO, franciául Organisation du Traité de l'Atlantique Nord – OTAN).

⁷ VIDA 2013b.

Az OSINT normarendszerének problémái

A negyedszázaddal ezelőtt megalkotott jogszabályi környezet több módosuláson esett át az idők során.⁸ A nemzetbiztonsági struktúrát, és ezzel együtt annak tartalmát érintően is több lényeges változás következett be: új szervezetek jöttek létre,⁹ több helyütt bővült, illetve kiegészült a nemzetbiztonsági feladatrendszer,¹⁰ a titkos információgyűjtés eszközeivel és módszereivel kapcsolatos tartalom árnyaltabbá vált,¹¹ és nem utolsósorban a nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító minisztériumok tekintetében is tanúi lehettünk változásoknak.¹² A felsoroltak mind tudatos politikai/szakmai döntés eredményei voltak, olyan rendszerszintű alkalmazkodásról tanúskodnak, amelyek a normaszövegben formálisan is megjelentek.

Nem csak általánosságban mondható el tehát, hogy a nemzetbiztonsági tevékenység jelen korunkban a kihívásokhoz történő alkalmazkodásról szól. Az alkalmazkodás vetületei között találunk azonban olyan részleteket is, amelyek egyértelműen a nemzetbiztonsági tevékenység szakszerű ellátását szolgálják, ám azok egyáltalán nem vagy csak részben kerültek be „hivatalosan” az ágazat komplex struktúrájába. Így van ez a témánkat adó OSINT esetében is. A nyílt forrásokon alapuló információszerezés alkalmazása nélkül ma már nem képzelhető el érdemi szakmai tevékenység, annak intézményesült formája mégsem kapott helyet az ágazatot érintő sarkalatos törvényben. A témával kapcsolatos szakmai párbeszéd azért is szükségszerű, mert vitathatatlan, hogy az OSINT az utóbbi időszakban a nemzetbiztonsági és a rendvédelmi szervezetek egyre kevésbé nélkülözhető eszközévé vált.¹³

Az OSINT ugyanazon a közegen keresztül vált generális részévé a hazai nemzetbiztonsági rendszernek, mint a többi forrásalapú megközelítésen nyugvó információszerezési lehetőség. A tevékenységet tradicionálisan a hírszerzés egyik önálló ágaként tudjuk azonosítani, és mint ilyet, az összadatforrású hírszerzés organikus részeként tartjuk számon, amelynek éppúgy eleme például a rádióelektronikai, a humán, a képi és a technikai felderítés is. Az OSINT tehát az angolszász fogalmi rendszerben használt hírszerzés „exportcikke”. A tevékenység centrumában lévő hírszerzési ciklus¹⁴ tradicionális felépítését figyelembe véve az OSINT az adatszerezés szakaszában a legmeghatározóbb. Ma már azonban szinte elképzelhetetlen, hogy egy döntéshozónak

⁸ DOBÁK–KOVÁCS 2017.

⁹ SZENTGÁLI 2015, 84.

¹⁰ A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény 6. §-a a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat számára állapított meg új feladatokat: feladatkörét érintően információkat gyűjt a válságkörzetekről, illetve a Magyar Honvédség műveleti területen lévő alakulatait és azok állományát veszélyeztető törekvésekről és tevékenységekről, valamint részt vesz a Magyar Honvédség műveleti területen alkalmazott erőinek nemzetbiztonsági védelmében, felkészítésében és támogatásában; biztosítja a Honvéd Vezérkar hadászati-hadműveleti tervező munkájához szükséges információkat, működteti Magyarország katonai felderítő rendszerét. [Módosította: 2014. évi CIX. törvény 30. § (1) b) pont.]

¹¹ A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény 61. §-a a titkos információgyűjtésre és a leplezett eszközök alkalmazására vonatkozó egyéb szabályok tekintetében. [Módosította: 2017. évi XCIII. törvény 24. § (2) bek.]

¹² SZENTGÁLI 2015, 80.; DOBÁK–KOVÁCS 2017, 190.

¹³ BURKE 2007.

¹⁴ A ciklus öt szakaszra osztható: az információigények fogadása, az adatszerezés, a feldolgozás és rendszerezés, az elemzés-értékelés és tájékoztatók készítése, valamint a felhasználók tájékoztatása. Lásd VIDA 2013b; ROBERTSON 2007.

szóló tájékoztató a nyílt forrású információszerzés lehetőségeinek felhasználását mellőzve készüljön.

A nyíltan hozzáférhető információk exponenciálisan növekvő mennyisége miatt az OSINT egyre nagyobb hangsúlyt kap a felhasználók információigényeinek kielégítésében, így a döntéshozók számára összeállított jelentések elkészítése során is. Döntéshozói tájékoztató tevékenységet pedig minden szolgálat végez. Noha a nyílt forrásokból származó információk nem helyettesíthetik a minősített információkat, de számos téren képesek kiegészíteni azokat. Az OSINT kiválóan alkalmas többek között arra is, hogy igénybevételével meghatározzák a költségesebb információszerzési eljárások¹⁵ erőfeszítésének fő irányait, ezzel együtt arra is képes, hogy aktuális információkkal lássa el a felhasználókat. E kettősség kiaknázása ugyancsak minden szolgálat elemi érdeke.

Az OSINT-képességek kialakítása és fejlesztése a hazai nemzetbiztonsági rendszerben, főszabály nem lévén, szervezeti elkülönülésben következett be. A kialakításnál a nemzetbiztonsági tevékenység specifikumai, funkciói játszottak döntő szerepet. Ezt a folyamatot a hazai nemzetbiztonsági struktúrában a szolgálatok belső ügyként kezelték és kezelik, a feltételrendszer megteremtése is eszerint, tehát a saját belső szakmai igényeik mentén alakították ki. Ennek megfelelően a nemzetbiztonsági és rendvédelmi szervezetek többségében az OSINT önálló tevékenységgé vált, amely sok esetben strukturálisan is megjelent az egyes szervezeteken belül. Az eltérések és a hangsúlyeltolódások abból adódhatnak, hogy az OSINT képességsomagját az alkalmazók számára meghatározott feladatok, valamint a rendelkezésükre álló humán és pénzügyi források figyelembevételével alakították ki. A nyílt forrásból származó és felhasznált információk a nemzetbiztonsági tevékenység mérhető tartományába illeszkednek. Valószínűleg minden nemzetbiztonsági szolgálat vezet statisztikát arra vonatkozóan, hogy az általa beszerzett adatok mekkora hányada származik nyílt forrásból. Lényegesebb kérdés persze ennél az, hogy az ilyen úton megszerzett adatok közül milyen arányban történik valódi hasznosulás. Nem vitatható tehát, hogy az OSINT a hazai nemzetbiztonsági tevékenység komplex rendszerének szerves részévé vált.

Jogos tehát a felvetés; ha a korábban említett esetekben sor került a nemzetbiztonsági rendszer lényegi elemeinek megváltoztatására, illetve módosítására, akkor ugyanilyen megközelítésben miért nem sikerült „konszolidálni” az OSINT alkalmazásával és felhasználásával kapcsolatos problémakört, és miért nem történtek kísérletek a hazai nemzetbiztonsági eszköztárba történő beillesztésre, egy egységes álláspont kialakítására. Ezt a problémát az információgyűjtéssel kapcsolatban érdemes áttekinteni.

A hazai nemzetbiztonsági rendszerben az információgyűjtés eszközeinek és módszereinek jól körülhatárolható katalógusa van. Ha tüzetesen megvizsgáljuk e register tartalmát, arra a megállapításra kell jutnunk, hogy abban az OSINT mint önálló módszer nem szerepel.¹⁶ Ennek ellenére nehezen vitatható, hogy a nyílt forrásokon alapuló információszerzés létezik, és alkalmazása már szerves részét képezi a hazai nemzetbiztonsági eszköztárnak. Arról van szó csupán, hogy a magyar nemzetbiztonsági

¹⁵ Az OSINT-tevékenységet alapvetően nem sorolják a költséges információszerzési eljárások közé, azonban alkalmazásának hatékonysága a rendelkezésre álló anyagi lehetőségek függvényében jelentősen növelhető.

¹⁶ A titkos információgyűjtés eszközeit és módszereit tárgyaló, a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény 54. §-a és 56. §-a alapján.

rendszerben az információgyűjtés nem az információforrások mentén építi fel struktúráját, hanem abban kizárólag az eszköz- és módszeralapú felosztás dominál. Ezért okoz problémát az OSINT besorolása.

Az akadálymentes illeszkedés másik oka az információgyűjtés nyílt és titkos jellegének szükségszerű megkülönböztetéséből ered. A lehatárolást azért kell végrehajtani, mert az OSINT alkalmazásának számos lehetőségétől függetlenül, alapvetően nem módszerspecifikus tevékenység, hanem abban kizárólag a forrás a meghatározó.

E tanulmány keretei nem adnak lehetőséget a terminológiát érintő kérdések teljes körű és részletes áttekintésére, azonban annyit mindenképpen érdemes megjegyezni, hogy a nyílt forrású információszerzés határvonalait a tárgy tekintetében a nyilvános adatok gyűjtésében, az eszközök oldaláról vizsgálva pedig azok legális alkalmazásnál lehet meghúzni. A legalitást a nyílt forrású információszerzés esetében a legáltalánosabb kontextus szerint kell érteni. Az e kereteket meghaladó információgyűjtést a nemzetbiztonsági szolgálatok által végzett titkos információgyűjtésbe kell sorolni. Természetesen a titkos és a nyílt információszerzés optimális esetben egyszerre van jelen a nemzetbiztonsági szolgálatok eszköztárában. Ennek megfelelően a nyílt információs térből történő adatfelvétel módszerének alkalmazása nem zárja ki azt, hogy az ilyen úton megszerzett információk a feldolgozás során a minősítéssel védendő közérdek kategóriájába sorolódjanak.

A nemzetbiztonsági feladatok ellátása, a nemzetbiztonsági cél elérése rendszerint a nyílt és a titkos eszközök és módszerek kombinált alkalmazását feltételezi és teszi szükségessé. Ez jó esetben egy mellérendelő viszony biztosítása mellett valósul meg. A titkos információgyűjtés rendszerszinten magában foglalja a titkos információgyűjtés feltételeinek megteremtését, az alkalmazásukhoz szükséges rendszerek kiépítését, a végrehajtás eszközeinek rendelkezésre állását, valamint az alkalmazásukhoz elengedhetetlenül szükséges humán kapacitások, azaz a szakemberek biztosítását is. Az OSINT saját normarendszerében ugyanilyen követelmények megteremtését támasztja a nemzetbiztonsági szolgálatok felé.

A nemzetbiztonsági tevékenység egyik legfontosabb funkciója a titkos információgyűjtés. A tevékenység e lényegi eleme nem korlátlan, hiszen egy rendkívül szigorú feltételrendszer biztosítja, hogy az alkalmazás keretében mely cél elérése érdekében, milyen eszközöket, milyen időtartamban és kivel szemben lehet alkalmazni.¹⁷ Az információgyűjtés aspektusai között minden esetben vizsgálni kell az ilyen csatornákon felvett adatfajták kezelését és feldolgozását is.

Ahogy arra történt utalás a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvényben, hiába keressük az OSINT-tevékenységre vonatkozó szabályokat. Fontos azonban rámutatni arra, hogy a nyílt forrásból történő információgyűjtés tárgyalása egy helyütt, az adatok beszerzését¹⁸ szabályozó részében mégis helyet kapott a normaszövegben. Ilyen megközelítésben a jogszabály az adatfelvétel egyik lehetőségeként tekint rá, azonban részleteire, tartalmára és végrehajtásának módjára egyáltalán nem találunk részletszabályokat. Ennél a résznél találjuk még az érintett önkéntes, illetve a törvényben előírt kötelező adatszolgáltatását, a titkos információgyűjtést, valamint

¹⁷ FINSZTER 1999, 18.

¹⁸ DEZSŐ-HAJAS 2000, 242.

az adatkezelést végző szerv adatszolgáltatását is.¹⁹ Itt is tetten érhető a korábban vizsgált elhatárolás. A fő irányelv tehát az, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok az adatkezelés során kötelesek az adott cél eléréséhez feltétlenül szükséges, ugyanakkor az érintett személyiségi jogait legkevésbé korlátozó eszközt igénybe venni. Nehezen vitatható, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok által az információszerzéssel érintett személy személyiségi jogait legkevésbé korlátozó eszköz ne a nyílt forrásból származó információgyűjtés lenne. Ez már a nemzetbiztonsági tevékenységre jellemző alapelvek területét érintő kérdés.

A szolgálatok nemzetbiztonsági cselekvőképességére egyre nagyobb hatást gyakorol a művelettámogató közeg. Az OSINT esetében az alkalmazás képességének megteremtése és a forrásokhoz történő hozzáférés biztosítása alapvető tényező. A források nyílt jellegét és a hozzáférés törvényes lehetőségeit minden esetben szükséges tehát vizsgálni, ezek nyújtanak ugyanis garanciát annak megfelelő alkalmazására.²⁰ Ugyanakkor a művelettámogató jelleg az OSINT esetében más szövegből is érdemes megvizsgálni. Az OSINT jellegénél fogva ugyanis képes olyan információkat is felszínre hozni, amelyek már a titkos információgyűjtés eszközei, illetve módszerei alkalmazásához kötődnek. A jelenleg tapasztalható tendenciák alapján megállapítható, hogy a személyiségi jogok és személyes adatok kapcsán egyre markánsabban megjelenő jogi védelem miatt sokkalta nehezebb egyértelmű határvonalat húzni az OSINT tradicionális nyílt jellege és más, a már a titkos eszköz- vagy módszeralkalmazáshoz kötődő művelettámogató OSINT-funkciók között. Az OSINT alkalmazásának gyakorlatában egyre inkább összemosódhatnak azok a tevékenységek, amelyek tartalmi kérdésekben (például a személyes és különleges adatokhoz történő hozzáférést illetően), vagy az alkalmazott eszközök és eljárások legális volta tekintetében (zárt tartalmakba történő behatolás speciális informatikai eljárások segítségével) veszítenek nyílt jellegükből.

A nemzetbiztonsági tevékenység minden szakterületére igaz, hogy az ott megszerzett tudás nem általánosítható. Az OSINT esetén azért kiemelten fontos erre rámutatni, mert a nyílt forrásokat felhasználó, nemzetbiztonsági célból végzett tevékenység ugyanannak a szakmai közösségnek a privilégiuma, amelynek más, kifejezetten a szolgálatok számára törvényesen biztosított eszköz és módszer alkalmazását is lehetővé teszi. Ez pedig komoly felelősséggel jár. Az eszközök és módszerek alkalmazása, valamint az információszerzés forrásainak minél hatékonyabb alkalmazásai pedig mind közös célt szolgálnak: a döntéshozók munkájának támogatását. Ebben az OSINT-nak is egyre markánsabb szerep jut.²¹

Az OSINT és a döntéstámogatás

A magyar nemzetbiztonsági rendszer negyed évszázados történetének egyik legfontosabb területe a döntéshozatal támogatása. Olyan vívmány ez, amely az azt megelőző

¹⁹ DEZSŐ–HAJAS 2000, 242.

²⁰ DEZSŐ–HAJAS 2000, 240–242.

²¹ LOWENTHAL 2017, 178–183.

titkosszolgálati periódusban nem volt jellemző.²² A nemzetbiztonsági szolgálatok eszköztárában lévő lehetőségeket aszerint is érdemes tehát megvizsgálni, hogy jellemzőik által milyen hatást gyakorolhatnak a döntéshozók munkájára. Ez az OSINT estében is szükségszerű. A szolgálatoknak itt az alkalmazási kockázatokra érdemes fókuszálniuk. Ez abból adódik, hogy a nyílt forrásokhoz történő hozzáférés esetén érvényesül legkevésbé az állam információs monopóliuma. Az OSINT esetében az információs autonómia nem kizárólag a szolgálatok sajátja, maga a döntéshozó is élhet a nyílt forrásokból megismerhető információk gyűjtésének lehetőségével, sokszor maga épít ki kapacitásokat ennek megvalósítására.

Az OSINT nem megfelelő alkalmazása ebből adódóan éppen a nemzetbiztonsági rendszer egyik legfontosabb funkcióját erodálhatja: a kormányzati tájékoztatást, azaz a döntéshozatalt. A legrosszabb forgatókönyv az, ha egyenlőségjel kerül egy nyílt sajtószemle és egy elemző-értékelő munka útján készült tájékoztató közé.

A döntéshozók szempontjából a nyílt információk hozzáféréseinek legfontosabb közege a média. Ez egyben az OSINT végrehajtásának egyik legelemibb közege is. A média és a nemzetbiztonsági szolgálatok alapvetően eltérő jogszabályi környezetben dolgoznak, így itt nem érvényesül a *fegyveregyenlőség elve*.²³ A szakszerű és eredményes nemzetbiztonsági tevékenység elképzelhetetlen nyílt – többségükben a célirányos OSINT-tevékenységből származó – adatok és információk felhasználása nélkül. Ezek az információk természetesen más közegen keresztül is eljuthatnak a döntéshozóhoz.

Alapvető elvárás a felhasználók részéről, hogy minden, a majdani döntéseik meghozatalához szükséges információ a lehető leggyorsabban álljon a rendelkezésükre. Nem vitás, hogy a kiemelt érdeklődésre számot tartó, azaz a döntéshozók hírigényébe tartozó információk esetében a nemzetbiztonsági szolgálatok a leghatékonyabb munkaszervezés és a legkorszerűbb technikai háttér biztosítása mellett sem képesek minden esetben felvenni a versenyt. Erre még akkor sincs lehetőségük, ha a titkos információgyűjtést végző szervezetek mindegyike a lehető leggyorsabb és legpontosabb munkavégzésre törekszik. A legkomolyabb humán és technikai kapacitásokkal rendelkező szolgálatok sem képesek maradéktalanul kezelni az információs tér dinamikáját, az információk értékének időbeni csökkenését.

Generálisan igaz, hogy a titkos információgyűjtés forrásaiból származó információk esetében jelentős annak az esélye, hogy a megszerzés időszakában szükségszerűen minősítettként kezelt információ a feldolgozás egy későbbi időszakában nyílt információvá válik és adott esetben a médiában is megjelenik. Az átalakulás folyamatának rendszerszintű rekonstruálása lehetetlen feladat. A titkos információgyűjtés eszközeinek és módszereinek alkalmazása útján megszerzett, minősített információknak az OSINT lehetőségeivel történő visszaellenőrzése pedig generálisan parttalan vállalkozás.

Az OSINT végrehajtásához minden szükséges forrással és az azokhoz kapcsolt hozzáférési formák mindegyikével érdemes rendelkezni. Az OSINT-kutatások alapját általában a korlátozott hozzáférésű nyílt források képezik, már amennyiben az elérhető adatok és információk válaszokat képesek találni a hírigény megfogalmazására

²² DOBÁK–KOVÁCS 2017, 195–196.; VIDA 2015; HETESY 2011.

²³ LOWENTHAL 2017, 493.

jogosult döntéshozó számára. A nyílt információk esetében is általános cél és elvárás, hogy a felhasználásra javasolt, relevánsnak tartott információ ne egyetlen, hanem lehetőleg több, hitelesnek tartott forrás által is megerősített legyen.²⁴ Súlyos hiba, és az OSINT alkalmazását is hiteltelenné teheti, ha megerősítő információként az alapinformáció megismételt, duplikált verzióját használják fel.²⁵

A döntéshozó által megfogalmazott, periodikusan ismétlődő kérdés esetén az OSINT mechanizmusa képes a leggyorsabban ellenőrizni a hasonló vagy azonos témakörben legutóbbi alkalommal elkészült tájékoztató anyag tartalmához képest bekövetkezett esetleges változásokat, összegyűjteni a pontosító, kiegészítő információkat.

Az OSINT végrehajtása során az adatszerzés és a feldolgozás fázisát strukturálisan és a végrehajtó állomány szempontjából is érdemes külön kezelni.²⁶ Amíg az adatszerző szakasznál a források felkutatására, kijelölésére, az információk beszerzésére és azok szelektálására kerül sor, addig a feldolgozás végrehajtását az elemző és értékelő tevékenység keretein belül célszerű elvégezni, hiszen ott már a nyílt forrásokon túl a titkos információgyűjtés eszközei és módszerei alkalmazása útján beszerzett adatok is rendelkezésre állnak.²⁷ A kizárólag csak az első stádiumra alapozó szakmai anyagok készítésének gyakorlata éppen olyan szakmai hibának minősül, mint a nyílt forrásokból származó információkat teljes mértékben figyelmen kívül hagyó elemző-értékelő tevékenység.

Az esetek döntő hányadában a döntéshozatalt támogató anyagokon belül egyaránt felhasználásra kerül a nyílt és a titkos forrásból, az OSINT, illetve a titkos információgyűjtő tevékenységből származó információ.²⁸ Az elemző-értékelő tevékenység végeredményeként elkészülő dokumentumokat minden esetben a megfelelő minősítéssel kell ellátni. Ha az adott jelentés akár csak elemi részében is tartalmaz a minősítési jogkörrel rendelkező adatgazda által minősített információt, akkor azt a megfelelő szempontrendszer alapján kell ellátni minősítéssel, függetlenül attól, hogy annak tartalma nyílt forrásból származó és minőségét tekintve is nyílt információ. Az ilyen összetételű tartalmak félrevezetőek lehetnek a döntéshozók számára, ezért felhasználásukhoz megfelelő segítséget kell biztosítani.

Nemcsak szakmai, hanem a döntéstámogatás szempontjából is megfontolandó lehet, hogy a nemzetbiztonsági munka megszervezése során az OSINT területe és az elemző-értékelő munka közege egymástól elkülönítve működjön. Ezzel a megoldással jelentős mértékben csökkenthető azoknak az információs termékeknek az aránya, amelyek tisztán nyílt források felhasználásával készülnek, és amelyek más csatornán is a döntéshozó rendelkezésére állhatnak.

²⁴ ROBERTSON 2007; BURKE 2007.

²⁵ ROBERTSON 2007; LOWENTHAL 2017, 180.

²⁶ LOWENTHAL 2017, 181.; VIDA 2013a.

²⁷ JENSEN–MCELREATH–GRAVES 2017, 193.

²⁸ VIDA 2013a; VIDA 2013b.

A nyílt forrásokot érintő tendenciák és lehetőségek

Az OSINT tevékenységi körébe tartozó jellemzőket számos nézőpontból szükséges és lehet vizsgálni. Az eddigiek során a hazai nemzetbiztonsági sajátosságokat és az OSINT normarendszerének illeszkedési problémáit, valamint a döntéshozattal kapcsolatos tartalmakat tekintettük át. Láthattuk, hogy az OSINT merítési lehetősége, eszköztárája és térbeli kiterjedése már napjainkban is reménytelenül széles, ezzel együtt folyamatosan bővül. Ahhoz, hogy a nyílt forrású információszerezést érintő tendenciákat érdemben lehessen vizsgálni, mindenképpen szükséges áttekinteni az OSINT források szerinti klasszikus felosztását.

Ezek az alábbiak:²⁹

- A tradicionális média, ami alapvetően a nyomtatott sajtótermékeket és a sugárzott televízió- és rádióadókat foglalja magában, függetlenül a szolgáltatás technikai megvalósításától.
- A világháló, amelyet döntően egy elérési lehetőségként és keresőfelületként kell figyelembe venni.
- Az online kereskedelmi szolgáltatások, amelyek kereskedelmi alapon biztosítanak online tartalmakat vagy adathordozókat az előfizetők számára.
- A „szürke irodalom”, amely egy meghatározott közönség számára biztosít hozzáférhető forrásokat.
- A szakértők és megfigyelők által készített összefoglalók, beszámolók és leírások, valamint a tapasztalásaikról szóló személyes interjúk, a kutatóintézetek által közzétett tartalmak.
- Az olyan, kereskedelmi műholdak által készített felvételek, amelyek egy szélesebb közönség számára is hozzáférhetők.

Habár az internet nem a legfontosabb terület az OSINT-tevékenységnek,³⁰ most mégis ennek a forrásként történő felhasználását érintjük. A nemzetbiztonsági tevékenység sikeres végrehajtásának szempontjából kiemelten fontos, hogy az OSINT területeire ne mint statikus elemekre tekintsünk. Aligha vitatható, hogy az OSINT az elmúlt három évtizedben, az internet alkalmazása következtében változott meg robbanásszerűen. Ma már nem kétséges, hogy a fenti klasszikus felosztást figyelembe véve az OSINT lehetőségeit kiaknázó szereplők, így a nemzetbiztonsági szolgálatok is rendszeresen hasznosítják az interneten keresztül elérhető forrásokat. Ehhez persze nem kizárólag az járult hozzá, hogy a világhálón egyre több információ vált hozzáférhetővé, hanem az, hogy az internet egyre inkább mint információs közeg, egyfajta közvetítő felület lett meghatározó.³¹ Világos azonban, hogy ezzel együtt a világháló önmagában nem vált képessé az adatok, információk létrehozására. Az interneten fellelhető információk csupán az emberi tevékenység által létrehozott, összeállított, összegyűjtött, feldolgozott adatokat, tartalmakat közvetítenek, amelyekben a valós források megállapítása sem minden esetben egyértelmű. A közvetítő jelleg, illetve az ahhoz kapcsolódó technikai

²⁹ LÉVAY 2005, 35.; VIDA 2013a; JENSEN–MCELREATH–GRAVES 2017, 193.

³⁰ LOWENTHAL 2017, 180.

³¹ Ez igaz a „mély webre” (deep web) is. A világhálónak az a tartománya, amelyet a keresők/keresőmotorok nem képesek indexálni.

közeg azonban más szempontból is megkerülhetlenné vált. Az internet a szolgálatok számára a nyílt forrású információszerzés esetén mind fontosabbá váló metaadatok³² beszerzésének lehetőségeit is képes biztosítani. Ez a terület az OSINT-hoz kapcsolódó művelettámogató funkció esetében lényeges.

Ami az internet primer információforrásként történő alkalmazását illeti, ott a nyíltan elérhető forrásokat döntően négy nagyobb csoportba lehet sorolni:

- mindenki által szabadon elérhető internetes oldalak (hírportál, blog, videó-megosztók, személyes vagy szervezeti honlap stb.);
- mindenki által szabadon elérhető, de tartalmát tekintve regisztrációhoz kötött internetes oldalak (hírportál, blog, személyes vagy szervezeti honlap, a közösségi oldalak meghatározó része stb.);
- a kereskedelmi forgalomban megvásárolható zárt vagy korlátozottan hozzáférhető adattartalmak (hírportál, hírügynökségi zárt oldalak, adatbázisok, jogszabály- és dokumentumgyűjtemények stb.);
- kereskedelmi forgalomban nem megvásárolható, szervezeti tagság vagy más egyéb jogosultság alapján elérhető internetes oldalak (például zárt kormányzati adatbázisok).

A tapasztalatok alapján egyre több alkalommal fordul elő, hogy az érdeklődésre számot tartó, a hírigények kielégítését közvetlenül támogató nyílt információkat tartalmazó honlapok egy meghatározott szintig vagy egy próbaidőszakra szóló engedéllyel – mintegy figyelemfelkeltésként, hirdetésként – szabad hozzáférést biztosítanak a tartalom egy meghatározott részéhez, vagy éppen a kulcsszavakhoz. Ezen túlmenően a releváns információk csak anyagi ellenszolgáltatás megfizetése után válnak elérhetővé. A közelmúltban szerzett gyakorlati tapasztalatok azt támasztják alá, hogy az ilyen lehetőség útján hozzáférhető, zárt tartalmak mind nagyobb hányadukban tartalmaznak hiteles és gyakran ellenőrzöttnek tekinthető adatokat, feldolgozott információkat, de akár komplett elemzéseket is kínálnak. Nem kétséges, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok számára a zárt, valamint a jogosultságaik alapján elérhető tartalmak felhasználása élvez prioritást. Ebben az esetben természetesen magasabb költségekkel kell számolni.

Napjainkban a közösségimédia-felületek egyre gyorsabb ütemű használatával kapcsolatosan új lehetőségek és kihívások jelennek meg az információs térben. Az OSINT diverzifikációjának várhatóan a jövőben is tanúi leszünk. Ezek szinte mindegyike az internethez kötődik. A dinamikus fejlődés egyik következménye, hogy a döntések meghozatalához szükséges, alapvetően a nyílt forrásból megszerezhető információk összegyűjtésére fókuszáló OSINT-tevékenység más irányokban is „képeségépítésbe” kezdett. Jó példa erre az alig másfél évtizede létező közösségi hálók információit érintő OSINT, amelyen belül mintegy leágazásként megjelent például a SOCMINT (Social Media Intelligence)³³ területe is.

³² DOBÁK 2017.

³³ HOLLAND 2012. Az OSINT-nak az a területe, amely során a közösségimédia-oldalokról történik az információgyűjtés. Két tényezőn, az eredeti közzétett tartalmak és a kapcsolódó metaadatok hozzáférésén alapszik.

Vannak az OSINT szempontjából komolyabb kihívást jelentő forráskategóriák is, amelyek feldolgozása komoly erőforrást igényel. Ezek kezelése optimálisan működő tudásmenedzsment³⁴ nélkül nehezen képzelhető el. A tudásmenedzsmentben az információra mint a nemzetbiztonsági szolgálatok erőforrására kell tekinteni.³⁵ Általában a rendelkezésre álló információhalmazból csak abban az esetben nyerhető ki használható tudás, ha a feldolgozást végző szakmai közegek rendelkeznek a megfelelő humán erőforrással és a szükséges információtechnológiai háttérrel.³⁶ A nyílt források közül az internet egyik meghatározó információs közegének, a videómegosztásnak a jellemzőit vizsgáljuk, mivel az ilyen úton közvetített tartalmak kinyerése több szempontból is nehézségbe ütközik.

Az internet legismertebb és legtöbb felhasználó által látogatott internetes oldala a Youtube közösségi videómegosztó, ahová percenként mintegy 500 órányi anyagot töltenek fel. Ez jelenleg a világ internet-sávszélességének mintegy 11%-át foglalja le.³⁷ A felmérések szerint a legtöbben tanulásra, ismeretbővítésre használják, míg a tinédzserek „legjobb barátjukként” tekintenek rá. Szakértői vélemények szerint a 20 év alatti korosztálynál megfigyelhető, hogy a Facebookot egyre kevesebben használják, és egyre inkább áttérnek a Youtube-ra, az Instagramra és a Snapchatre.³⁸

A legtöbb prognózis szerint a videómegosztók a jövőben a hagyományos televíziós csatornák szerepét is át fogják venni. A hagyományos műsorszórásban meghatározó társaságok már most rendelkeznek olyan videómegosztási lehetőséggel, ahol a feliratkozók üzenetet kapnak a legfrissebb feltöltésekről, amelyeket bármikor megtekinthetnek. A feltöltők nemcsak az általuk készített anyagot tehetik ilyen módon hozzáférhetővé, hanem élőben is közvetíthetnek tartalmakat. Ezeket a lehetőségeket egyre növekvő arányban használják ki NGO-k,³⁹ ismeretterjesztéssel foglalkozó oktatási intézmények, de politikai szervezetek is.⁴⁰

A tudásmenedzsment szempontjából itt az a meghatározó, hogy a nyílt forrású információszerezés alkalmazási közege milyen komplexitású műveletek elvégzésére rendelkezik képességgel és ezen keresztül milyen információs termékeket, szolgáltatásokat képes nyújtani a feldolgozás folyamatában. A videómegosztókon közzétett nyílt forrású információk kezelése a teljesség igénye nélkül többek között az alábbi képességek megteremtését teheti szükségessé:

- a videótartalmak automatizált keresési feltételeinek megteremtése;
- a videók helyhez, időhöz, személyhez vagy eseményhez való kötése;
- az idegen nyelvű anyagok intelligens fordítási protokolljának megteremtése;⁴¹
- az ilyen módon kinyert tartalmak keresési feltételeinek megteremtése;
- a viselkedéskutatásra alkalmas szoftverek alkalmazása.

³⁴ A szervezet teljesítményének és hatékonyságának növelése, az általa birtokolt tudás erőforrássá történő alakítása által.

³⁵ WALTZ 2003, 1.

³⁶ LOWENTHAL 2017, 183.

³⁷ BRUNO 2019, 17.

³⁸ BRUNO 2019, 18.

³⁹ Non-governmental organization – nem kormányzati szervezet.

⁴⁰ A közelmúltban az európai parlamenti választásokon induló csúcsteltek vitáját is nyomon lehetett követni a Youtube videómegosztón.

⁴¹ ROBERTSON 2017. Rámutat, hogy az OSINT egyik legnagyobb korlátját a nyelvi akadályok képezik.

A videómegosztó portálok azonban más aspektusból is figyelmet érdemelnek. Az egyre nagyobb nézőközönség révén különböző tartalmak megosztását, terjesztését, véleményeket közvetítenek, ezzel együtt pedig a befolyásolási lehetőség egyre szélesebb platformját képezik.⁴² Ez a felismerés az OSINT szempontjából is tartalmaz lehetőségeket. Itt a már korábban érintett másik funkció, az OSINT művelettámogató képessége jelenik meg. Ez a lehetőség a befolyásoláshoz, azon belül is a közvélemény formálásához kötődik. Ha a hétköznapi befolyásolás legújabb trendjére vetünk egy pillantást, akkor azt találjuk, hogy a videómegosztók új és egyre inkább meghatározó elemeként megjelentek az influenszerek.⁴³ Az influenszer jelentése *másokat befolyásoló ember* vagy *véleményvezér*. Ennek megfelelően az influenszerek véleményét a megosztásra feliratkozók – leginkább a fiatalabb korosztály – jelentős hányada feltétlenül elfogadja. Influenszer bárki lehet, aki képes követőket szerezni és a figyelmüket folyamatosan fenntartani.

Tendenciaként látható, hogy az üzenetek célba juttatására bizonyos célcsoportok esetében már most ez a legalkalmasabb közeg. Ráadásul a felület éppen a működési mechanizmusa miatt – a kockázatot kezelő fél részéről – nehezen kontrollálható.⁴⁴

A befolyásolásnak azonban van egy másik, stratégiai szintje is.⁴⁵ A befolyásolási tevékenységben az OSINT mint tevékenységi forma és mint műveleti közeg egyaránt szerepet kaphat. A véleményformálásra alkalmas ilyen nyíltan hozzáférhető felületek kihasználása komoly eszköz lehet.⁴⁶ A célzott befolyásolási műveletek előkészítési fázisában az OSINT aktívan képes támogatni a végrehajtót, ugyanakkor a kidolgozáshoz pótolhatatlan alap- és kiegészítő információkkal is képes támogatást nyújtani. Ugyanez vonatkozik a befolyásolási műveletek hatásainak nyomon követésére, az azzal kapcsolatos meghatározó információk folyamatos közvetítésére.⁴⁷

Az OSINT és a biztonság tudatosság

A nyílt forrásokból beszerezhető információhalmaz egyik legfontosabb jellemzője, hogy egyaránt tetten érhetjük benne a társadalmi és a technológiai biztonság hiányára utaló körülményeket, ugyanakkor az információk nemzetbiztonsági szempontú besorolása már komoly akadályokba ütközik. Ezek a kockázatok elsősorban az egyén szintjén jelentkezhetnek. A hazai nemzetbiztonsági rendszerben is egyre komolyabb mértékben meghatározó az individuumra fókuszáló nemzetbiztonsági cselekvés.⁴⁸ Ennek a kontextusnak a középpontjában a nemzetbiztonsági szempontok alapján értelmezett biztonság tudatosság áll, amely tartalmazza annak kialakítását, fejlesztését és fenntartását. A biztonság tudatosság olyan magatartási normarendszer, amely

⁴² LOWENTHAL 2017, 182.

⁴³ BRUNO 2019, 18.

⁴⁴ Problémát okozott legutóbb a Youtube számára, hogy az új-zélandi mérszárláskor az elkövető élőben közvetítette tettét, amit a szolgáltató sokáig nem is tudott blokkolni, mivel a cselekmény elkövetése után rendkívüli mértékben terjedt a megosztások száma.

⁴⁵ GOUGH 2003.

⁴⁶ LOWENTHAL 2017.

⁴⁷ KOVÁCS 2017.

⁴⁸ DOBÁK–KOVÁCS 2017, 198.

elősegíti a mindennapi életünket befolyásoló kockázatok tudatos felismerését, megakadályozva a nemzetbiztonsági kockázatok kialakulását, illetve csökkentve a már bekövetkezett érdeksérelem negatív hatásait.⁴⁹

Az OSINT metodikája és sajátosságai jelentős mértékben támogathatják a biztonság tudatos emberi magatartások kialakítását. Ez elsősorban az interneten végzett tevékenységre vonatkoztatható. A nemzetbiztonsági szolgálatok számára komoly kihívást jelent, hogy az emberek jelentős mértékben alábecsülik az online térben megjelenő, őket fenyegető biztonsági kockázatokat.⁵⁰ A nyílt források felhasználásával készült tájékoztatók, esettanulmányok segíthetik annak megértését, hogy okos eszközök vagy éppen az internet használata nem oka, hanem lehetősége a biztonsági kockázatok kialakulásának.

Az OSINT-források hitelesen képesek ráirányítani a figyelmet a feltárt biztonsági kockázatokra. Emellett segítenek eligazodni a megfelelő magatartásformákat illetően, és a biztonsági problémák bekövetkezése során is képesek segítséget nyújtani a kár mértékének enyhítésében.

Összefoglaló gondolatok

A tanulmány az OSINT-tevékenység magyar nemzetbiztonsági rendszerbe történő beillesztésének nehézségeire és alkalmazásának néhány sajátosságára kívánta felhívni a figyelmet.

Az OSINT-tevékenység önálló normarendszerrel rendelkezik, amely a titkos információgyűjtéssel együtt adja a szolgálatok cselekvőképességének gerincét. A nyílt és a titkos információgyűjtés akkor tudja mintaszerűen betölteni szerepét, ha azokra egymástól független, de egyenrangú információgyűjtési szabályrendszerként tekintünk. Ez biztosítja a törvényes alkalmazás kritériumait is.

Az általános gyakorlat alapján a nemzetbiztonsági tevékenységet végző szakterületek mindegyike használja a nyílt források által biztosított lehetőségeket. Minden nemzetbiztonsági szolgálatnak elemi érdeke tehát, hogy valamilyen módon birtokolja a nyílt forrásból történő információszerzés képességét. Az OSINT-tevékenységek végrehajtásának lehetőségeit egyformán behatárolják az aktuális technikai színvonal nyújtotta lehetőségek, a rendelkezésre álló anyagi erőforrások és a nemzetbiztonsági tevékenység sajátos biztonsági megfontolásai.

A nemzetbiztonsági szolgálatok számára az OSINT közege egy dinamikus változó terület marad. Biztosra vehető, hogy a nyílt forrásokból kinyerhető információk aránya a közeljövőben sem fog csökkenni. Ezzel együtt az OSINT egyre hangsúlyosabb eszköze lesz a döntéstámogató tevékenységnek, ugyanakkor művelettámogató funkciók fejlesztésével is számolni kell.

A nyílt forrásból származó információk felhasználása komoly potenciált jelenthetne a biztonság tudatosság kialakításának területén.

⁴⁹ SZABÓ 2017.

⁵⁰ JENSEN–MCELREATH–GRAVES 2017, 364.

A terület megértését a multidiszciplináris (polgári/katonai-humán/technikai) kutatási lehetőségek kiaknázása alapozhatja meg. E megközelítés a nemzetbiztonság egységes értelmezését is feltételezi. Az eszközök és módszerek alkalmazásával kapcsolatos témakör tanulmányozásának kiemelt célja, hogy azok eredményeit a szakmai gondolkodásban és a gyakorlatban, valamint az oktatásban is hasznosítani lehessen.

Felhasznált irodalom

- BRUNO, San (2019): Now playing, everywhere. *The Economist*, May 04 2019. 17–20.
- BURKE, Cody (2007): *Freeing knowledge, telling secrets: Open source intelligence and development*. CEWCES Research Papers. Paper 11.
- DEZSŐ Lajos – HAJAS Gábor (2000): *A nemzetbiztonsági tevékenységre vonatkozó jogszabályok. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC.
- DOBÁK Imre – KOVÁCS Zoltán András (2017): Korszakváltások a magyar nemzetbiztonsági intézményrendszerben. In FINSZTER Géza – SABJANICS István: *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest, Dialóg Campus. 175–219.
- DOBÁK Imre (2017): Technikai típusú információgyűjtés a változó biztonsági kihívások tükrében. *Hadmérnök*, 12. évf. 2. sz. Elérhető: http://hadmernok.hu/172_19_dobak.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 04. 18.)
- FINSZTER Géza (1999): Ismét a nemzetbiztonságról. *Belügyi Szemle*, 37. évf. 4–5. sz. 5–19.
- FOUCALT, Michel (2000): *A szavak és a dolgok*. Budapest, Osiris.
- GOUGH, Susan L. (2003): *The Evolution of Strategic Influence*. U.S. Army War College. DOI: <https://doi.org/10.1037/e427732005-001>
- HETESY Zsolt (2011): *A titkos felderítés*. PhD-értekezés. Pécs, PTE ÁJK DI. Elérhető: <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/hetesy-zsolt/hetesy-zsolt-vedes-ertekezés.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 04. 20.)
- HOLLAND, Benjamin R.(2012): *Enabling Open Source Intelligence (OSINT) in private social networks*. Elérhető: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.469.9840&rep=rep1&type=pdf> (A letöltés dátuma: 2019. 04. 18.)
- JENSEN, Carl J. – MCELREATH, David H. – GRAVES, Melissa (2017): *Bevezetés a hírszerzésbe*. Budapest, Antall József Tudásközpont.
- KOVÁCS Krisztián (2017): *A befolyásolás szerepe a modern hadviselésben*. Szakdolgozat. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Felsőfokú Nemzetbiztonsági Tanfolyam.
- LÉVAY Gábor (2005): Az OSINT lehetőségei a katonai műveletek tervezésének támogatásában. *Felderítő Szemle*, 4. évf. 1. sz. 31–43.
- LOWENTHAL, Mark M. (2017): *Hírszerzés: A titoktól a politikai döntésekig*. Budapest, Antall József Tudásközpont.
- ROBERTSON, Jeffrey (2007): *Detect and defeat – the complexities of accomplishing the HLS mission with existing intelligence collection practices*. Elérhető: https://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/3202/07Sep_Robertson.pdf?sequence=1&isAllowed=y (A letöltés dátuma: 2019. 04. 18.)
- SZABÓ Károly (2017): *A katonai elhárítás elmélete*. PhD-értekezés kézirat. Budapest, NKE HDI.

- SZENTGÁLI Gergely (2015): Csendben szolgálni. A magyar nemzetbiztonsági szektor helyzete és átalakítása 2010 és 2014 között. 2. rész. *Hadtudomány*, 25. évf. 3–4. sz. 77–90. Elérhető: http://mhtt.eu/hadtudomany/2015/3_4/2015_3_4_8.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 28.) DOI: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2015.25.3-4.77>
- VIDA Csaba (2015): *A nemzetbiztonsági tevékenység szerepe a társadalomban*. Elérhető: http://real.mtak.hu/29936/1/19_VIDA_CSABA.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 28.) DOI: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2015.25.E.221>
- VIDA Csaba (2013a): Nyílt forrású adatszerzés (OSINT). In KOBOLKA István: *Nemzetbiztonsági alapismeretek*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó. 115–124.
- VIDA Csaba (2013b): *A hírszerző elemző-értékelő munka alapjai*. Elérhető: http://real.mtak.hu/14875/13/jav_real__2013-3.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 28.)
- WALTZ, Edward (2003): *Knowledge and Managment in the Intelligence Enterprise*. Boston–London, Arcitech House.

Jogforrás

1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500125.TV#ljb28id2a4b> (A letöltés dátuma: 2019. 03. 28.)